

nr 2
luty

1993

pl issn 0137 5520
indeks 352 519

Bank i Kredyt

Bank i Kredyt

ROK XXIV

nr 2 luty 1993

SPIS TREŚCI

Cezary KOSIKOWSKI	
Doktrynalne i normatywne koncepcje prawa bankowego	2
Andrzej SŁAWIŃSKI	
Czynniki kształtujące strukturę stóp dochodowości papierów wartościowych	5
Dariusz DANILUK	
Limity koncentracji kredytów i innych wierzytelności jako warunek budowy bezpiecznego portfela kredytowego	9
Sławomir NIEMIERKA	
Auditing polskich banków w kontekście reformy prawa bankowego	12
Zbigniew OFIARSKI	
Wspólne rachunki walutowe „A” dla małżonków	16
Grigorios GIKAS, Alina HYŻ	
Stopa procentowa a podaż kredytów i deficyt sektora publicznego	18
Wojciech GRZEGORCZYK	
Warianty organizacji banku i jego działalności marketingowej	22
Jan KAJA	
System finansowania rolnictwa w Japonii	24

RECENZJE

Lesław FIJAŁ	
Andrzej JAKLIK: Rachunkowość bankowa	27

z cytowaną ustawą, mogą być: małżonek wkładczy, jego zstępni, rodzice, dziadkowie i rodzeństwo.

Ostatnie z postanowień oświadczenia składanego przez małżonków zakładających rachunek wspólny „A” w Pomorskim Banku Kredytowym przewiduje, że wspólnie będą oni ustanawiać pełnomocnika lub pełnomocników na ich rachunku, zakres pełnomocnictwa, zmianę tego zakresu oraz jego odwołanie, a także dokonywać darowizny do wysokości pełnego salda rachunku na rzecz innych osób krajowych fizycznych.

Problematyka pełnomocnictwa została w sposób obszerniejszy uregulowana w regulaminie obowiązującym w Pomorskim Banku Kredytowym. Regulamin obowiązujący w Banku Polska Kasa Opieki SA w § 32 tylko w sposób ogólny stwierdza, że pełnomocnictwo do dysponowania wkładem na rachunku wspólnym może być udzielone przez współwłaścicieli na podstawie ich zgodnego wniosku. Regulamin obowiązujący w Pomorskim Banku Kredytowym w § 66 określa dodatkowo, że zakres pełnomocnictwa ustala oboje współposiadacze rachunku w treści pełnomocnictwa z uwzględnieniem zastrzeżeń określonych w tym regulaminie, a mianowicie pełnomocnikowi nie przysługuje prawo udzielania dalszych pełnomocnictw. Ponadto w razie braku dokładnego określenia zakresu pełnomocnictwa upoważnia ono pełnomocnika do dokonywania wpłat na rachunek i wypłat z rachunku bez ograniczania kwot, likwidacji rachunku i wypowiedzenia umowy rachunku, zmiany warunków umowy, przeniesienia rachunku do innego oddziału Pomorskiego Banku Kredytowego lub do innego banku oraz wydania dyspozycji dotyczących korespondencji. Do odwołania lub zmiany pełnomocnictwa do dysponowania rachunkiem wspólnym niezbędna jest dyspozycja obojga współposiadaczy.

Wspomniano już wyżej, że jedną z przyczyn uzasadniających rozwiązanie umowy o prowadzenie rachunku wspólnego „A” małżonków jest zmiana statusu dewizowego jednego lub obojga małżonków. Oba omawiane regulaminy bankowe wskazują jeszcze na dwie przyczyny powodujące rozwiązanie takiej umowy. Są nimi: ustanie małżeństwa oraz wypowiedzenie umowy

rachunku bankowego. Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹¹ wskazuje na trzy przyczyny, które powodują ustanie małżeństwa, tj. śmierć jednego z małżonków, uznanie jednego z małżonków za zmarłego oraz rozwód.

Rozwiązanie umowy rachunku bankowego zawartej na czas nie oznaczony może nastąpić w każdym czasie wskutek wypowiedzenia przez którąkolwiek ze stron, z tym że bank może wypowiedzieć taką umowę tylko z ważnych powodów (art. 730 Kodeksu cywilnego). Takim ważnym powodem może być niedopełnienie przez posiadacza rachunku obowiązków wynikających z umowy.

Omawiane regulaminy stanowią, że w razie rozwiązania umowy rachunku wspólnego z powodu śmierci jednego z małżonków połowę salda wraz z odpowiadającymi jej odsetkami stawia się do dyspozycji drugiego małżonka, a pozostałą część — w myśl umownego lub sądowego działu spadku. W razie jednoczesnej śmierci obojga małżonków — po połowie salda wraz z odpowiadającymi jej odsetkami stawia się do dyspozycji spadkobiercy (spadkobierców) lub zapisobiercy (zapisobierców) testamentowych każdego z małżonków w częściach ustalonych w postanowieniu sądu.

Wprowadzanie przez banki różnych odmian rachunków walutowych może zwiększyć atrakcyjność tej formy oszczędzania. Niższe oprocentowanie wkładów na rachunkach walutowych, w porównaniu z wkładami gromadzonymi na rachunkach prowadzonych w walucie polskiej będzie zmuszało banki do dalszych poszukiwań w celu podniesienia atrakcyjności lokat w walutach obcych. Mogą więc pojawiać się kolejne nowe konstrukcje podmiotowe będące posiadaczami takich rachunków, np. rachunki wspólne rodziców i dzieci. W celu wyprzedzenia tego rodzaju działań wydaje się niezbędne znówelizowanie zapisów w ustawie Prawo bankowe w celu bardziej szczegółowego i pełniejszego uregulowania w niej problematyki wkładów oszczędnościowych, zwłaszcza określenia ich zakresu podmiotowego i przedmiotowego.

¹¹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. nr 9, poz. 59 z późniejszymi zmianami).

Grigorios GIKAS

Alina HYŻ

Stopa procentowa a podaż kredytów i deficyt sektora publicznego

Wprowadzenie

W gospodarkach rynkowych stopa procentowa stanowi jeden z podstawowych parametrów uwzględnianych w procesie podejmowania decyzji ekonomicznych. Jej kształtowanie się w istotny sposób oddziałuje na efektywność i funkcjonowanie całej gospodarki. Stopa procentowa z jednej strony określa skłonność do oszczędzania, z drugiej decyduje o podaży kredytów i popycie na nie. Jednocześnie jej wysokość w danym kraju, w porównaniu z innymi krajami i w powiązaniu z przewidywanymi zmianami kursów walutowych, ma zasadniczy wpływ na ruchy kapitału i pieniądza na rynku światowym i ich przesuwanie między poszczególnymi rynkami zagranicznymi.

Znaczenie stopy procentowej zależy w dużej mierze od stopnia rozwoju gospodarczego kraju. W krajach, w których system bankowy nie jest dostatecznie rozwinięty i w których istnieją ograniczenia swobodnego przemieszczania się kapitałów, stopa procentowa ma mniejsze ekonomiczne znaczenie aniżeli w krajach o rozwiniętym systemie pieniężno-kredytowym.

Instrumenty polityki pieniężno-kredytowej banku centralnego

Głównym zadaniem polityki pieniężno-kredytowej realizowanej przez bank centralny jest regulowanie obiegu pieniężnego, kontrola ilości (podaży) pieniądza w gospodarce oraz kształtowanie rozmiarów działalno-

ści kredytowej banków komercyjnych. Podstawowymi instrumentami realizacji tych celów są:

1) polityka rezerw minimalnych (obowiązkowych), wyrażająca się w obowiązku przechowywania przez banki komercyjne w banku centralnym odpowiedniej części złożonych w nich depozytów bieżących i terminowych,

2) polityka stopy (re)dyskontowej, wyrażająca się w możliwości przedłożenia do ponownego dyskonta bankowi centralnemu przyjętych przez banki komercyjne papierów wartościowych,

3) polityka operacji otwartego rynku, która polega na sprzedaży bądź kupnie przez bank centralny papierów wartościowych na rynku na własny rachunek, co wywołuje wzrost lub spadek płynnych rezerw pieniężnych banków komercyjnych,

4) inne instrumenty, na przykład: ingerencja w rynek walutowy dla oddziaływania na podaż walut obcych i popyt na nie oraz ich relacje do waluty krajowej, zagospodarowywanie narodowych rezerw walutowych i utrzymywanie tą drogą optymalnego kursu walutowego.

We wszystkich tych przypadkach rynek pieniężno-kredytowy traktowany jest jako całość. Polityka banku centralnego polega tutaj jedynie na oddziaływaniu w kierunku zwiększenia lub zmniejszenia rozmiarów kredytów, w zależności od kształtowania się koniunktury gospodarczej i założeń polityki finansowej, czy też — ujmując ogólniej — sytuacji ekonomicznej państwa. Władze monetarne starają się tak wykorzystywać posiadane środki, aby kształtując i kontrolując działalność ekonomiczną osiągać możliwie wysoki stopień rozwoju gospodarczego kraju. Jednocześnie bank centralny nie stara się w tym przypadku wpływać na kierunki rozwoju działalności kredytowej, wychodząc z założenia, że reguluje je samo życie przez doprowadzenie kredytu (przy danej stopie procentowej) do dziedzin najbardziej rentownych, co automatycznie selekcjonuje krąg odbiorców.

W gospodarkach rynkowych, w których większość decyzji dotyczących oszczędzania i inwestowania podejmowanych jest niezależnie przez różne podmioty gospodarcze, zmiany wysokości stopy procentowej prowadzą do kształtowania się równowagi między podażą kredytów i popytem na nie. Równowaga ta osiągana jest jednakże pod warunkiem, że obowiązujące ustawodawstwo gospodarcze na to pozwala, czyli — innymi słowy — nie funkcjonują żadne ograniczenia, które mogłyby ten proces hamować. Dotychczas w większości krajów rozwijających się, jak również w wielu krajach uprzemysłowionych kształtowanie się stóp procentowych kontrolowane jest administracyjnie. Bank centralny, obejmując bezpośrednią kontrolą stopy procentowe banków komercyjnych, wykorzystuje je jako parametry realizacji polityki finansowej.

Jednym ze sposobów bezpośredniej kontroli stóp procentowych banków komercyjnych jest uzależnienie ich wysokości od stóp procentowych banku centralnego w formie określenia przedziału różnic między nimi. W ten sposób zmniejszenie (zwiększenie) oprocentowania banku centralnego powoduje automatyczny spadek (wzrost) oprocentowania kredytów udzielanych przez banki komercyjne. Dokładnie w ten sam sposób możliwe jest oddziaływanie banku centralnego na wysokość oprocentowania oszczędności lokowanych w bankach.

Innym sposobem bezpośredniego kontrolowania oprocentowania jest dyskrecyjne określanie lub ustalanie minimalnej bądź maksymalnej stopy procentowej depozytów i kredytów w bankach komercyjnych.

Jednym z powodów prowadzenia kontroli stóp procentowych jest obawa, że dominacja na rynku pieniężnym jednego lub dwóch banków zadecyduje o kształtowaniu się stóp procentowych. Za inny powód uznaje się podejmowanie przez władze prób neutralizacji konsekwencji innych zakłóceń w gospodarce; dotyczy to zwłaszcza sfery inwestycji, produkcji, cen i obrotów zagranicznych. Jako przykład podać można realizowanie tak zwanej rozwojowej polityki stóp procentowych, która wyraża się w różnicowaniu wysokości oprocentowania kredytów w zależności od ich przeznaczenia. Kontrolowane są w tym przypadku celowość i rozmiary procesów gospodarczych finansowanych za pomocą kredytu. Ma to przede wszystkim na celu wsparcie inwestycji w gałęziach, które uznawane są za istotne dla rozwoju gospodarki narodowej, lub wsparcie określonych kierunków kredytowania (inwestycje, przyrost zapasów, operacje giełdowe) czy wreszcie ograniczanie aktywności w dziedzinach, w których rozwój oceniany jest jako niekorzystny lub niebezpieczny dla równowagi gospodarki narodowej. Często — w ramach tej polityki — określone inwestycje finansowane są nisko oprocentowanymi kredytami długoterminowymi. Mimo iż — z założenia — celem tej polityki jest przyspieszenie rozwoju gospodarczego kraju, to dofinansowywanie głównie tradycyjnych gałęzi produkcji niejednokrotnie powoduje opóźnienie rozwoju i obciążenie gałęzi nowoczesnych. Wypaczenie mechanizmu, który określa realny koszt pieniądza, prowadzi wielu inwestorów do podejmowania błędnych decyzji i w rezultacie do ponoszenia przez nich ogromnych kosztów oraz do realizacji nieefektywnych przedsięwzięć. Generalnie stwierdzić można, iż polityka kontroli stóp procentowych powoduje z jednej strony uprzywilejowanie kredytowania określonych rodzajów działalności ekonomicznej a z drugiej strony — pojawianie się barier finansowania kapitałami bankowymi innych gałęzi i działalności.

Wpływ stóp procentowych na oszczędności, inwestycje i bilans płatniczy

Powszechnym skutkiem wysokiej inflacji, braku stabilności gospodarczej kraju i administracyjnego kształtowania stóp procentowych jest kształtowanie się ujemnego realnego oprocentowania (oprocentowanie nominalne jest niższe od stopy inflacji). Na skutek występowania ujemnych realnych stóp procentowych lokaty kapitałowe w rzeczowe dobra majątkowe stają się bardziej efektywne aniżeli lokaty bankowe. Fakt ten wpływa jednoznacznie na możliwości rozwoju systemu bankowego i gospodarki, zwłaszcza że już przed ponad dwudziestu laty uznano istnienie ścisłego związku między poziomem rozwoju gospodarczego kraju a rozwojem jego rynków pieniężno-kredytowych.

Ujemne realne stopy procentowe kredytów powodują, że korzystne jest zaciąganie kredytów nawet wówczas, gdy realizowane dzięki nim inwestycje charakteryzują się niską efektywnością. Powodem administracyjnego utrzymywania ujemnych realnych stóp procentowych jest najczęściej dążenie do ograniczenia kosztów obsługi długu wewnętrznego, zapewnienie

wsparcia dla określonych gałęzi i rodzajów działalności gospodarczej poprzez stworzenie szczególnych warunków kredytowych.

Faktem jest, iż istotnym elementem każdej polityki rozwojowej są oszczędności, które stanowią główne źródło finansowania inwestycji¹. Udowodniono statystycznie, iż oszczędności wzrastają wraz ze wzrostem stóp procentowych, oczywiście w okresach, gdy te ostatnie są realnie dodatnie. Zjawisko to jest obserwowane zwłaszcza po długich okresach utrzymywania ujemnych stóp procentowych. Podobnie, dodatnie realne oprocentowanie umożliwia podjęcie przez oszczędzających decyzji o zmianie formy skumulowanych przez nich oszczędności. W ten sposób w czasie utrzymywania się dodatniego realnego oprocentowania zmniejszają się inwestycje w nieruchomości, dobra konsumpcyjne trwałego użytku oraz w dewizy przy jednoczesnym wzroście oszczędnościowych lokat bankowych. Zarówno wzrost oszczędności, jak i spadek popytu na nieruchomości i pozostałe dobra majątkowe powodują ograniczenie stopy inflacji i przywracanie równowagi bilansu płatniczego. Jednocześnie w sytuacjach, gdy wzrost stóp procentowych oszczędnościowych lokat bankowych jest znaczny, może nastąpić istotne zwiększenie środków na inwestycje.

Dla prawidłowego określenia nominalnych stóp procentowych duże znaczenie ma szacunek wysokości międzynarodowych stóp procentowych, na przykład LIBOR (London Inter Bank Offered Rate), zwiększonej o różnicę między krajową i zagraniczną stopą inflacji, która to różnica stanowi szacunek oczekiwanej deprecjacji waluty krajowej. Jeśli nominalne krajowe stopy procentowe są niższe od międzynarodowych, wówczas nastąpi odpływ kapitałów z kraju, zmniejszenie atrakcyjności kraju dla kapitałów zagranicznych, co w konsekwencji spowoduje opóźnienie procesu inwestowania, spadek spodziewanej zwrotności kapitału i wreszcie ograniczenie tempa rozwoju gospodarczego.

Deficyt sektora publicznego a stopa procentowa

Szczególne zainteresowanie w zakresie kształtowania stóp procentowych koncentruje się na problemie finansowania deficytów sektora publicznego. Do ich pokrycia mogą być wykorzystane trzy wymienione niżej źródła:

- kredytowanie z banku centralnego,
- kredytowanie środkami z zagranicy,
- kredytowanie przez zaciągnięcie długu wewnętrznego.

Wybór kredytowania z banku centralnego jako głównej metody finansowania deficytu w istocie jest równoznaczny z emisją pieniądza i powoduje utrzymanie się stóp procentowych na niskich poziomach. Jednocześnie, przy określonym poziomie potrzeb kredytowych budżetu prowadzić to może do utraty kontroli nad inflacją i do znacznego wzrostu deficytu bilansu płatniczego.

Wybór kredytowania środkami z zagranicy z jednej strony oznacza zwiększenie masy pieniądza w gospodarce, a z drugiej powinno mu towarzyszyć przestrzeganie podstawowej zasady, która mówi, iż wysokość kredytowania zagranicznego musi być uzależniona od kształtowania się bilansu płatniczego.

Ostatnie rozwiązanie, określone jako finansowanie deficytu sektora publicznego poprzez zaciąganie długu wewnętrznego, zaspokajając potrzeby finansowe sektora publicznego i wzmacniając antyinflacyjny charakter polityki pieniężnej, powoduje jednak kształtowanie stóp na wysokim poziomie, co zmusza budżet do ponoszenia znacznego ciężaru obsługi długu publicznego.

Poniżej przeanalizowany zostanie w sposób graficzny wpływ podaży kredytów i popytu na nie ze strony sektora prywatnego i publicznego na wysokość stopy procentowej w gospodarce.

Podaż kredytów i popyt na nie

Krzywa całkowitej podaży kredytów P (wykres 2) wskazuje, że ogólna wielkość kredytów K , których system kredytowy może udzielić, zwiększa się wraz ze wzrostem stóp procentowych.

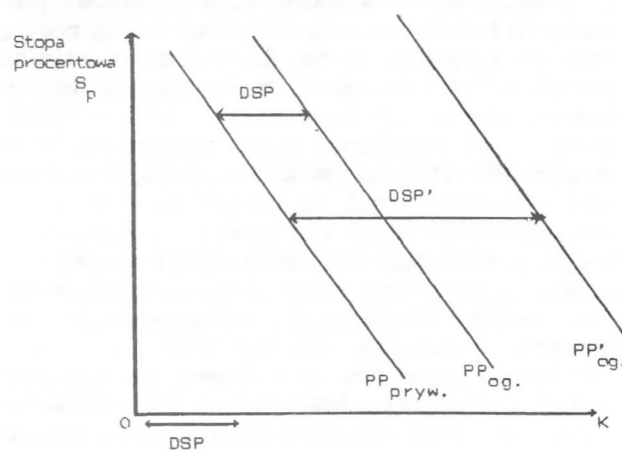
Popyt na kredyty generalnie pochodzi z dwóch źródeł:

a) z sektora prywatnego, dla którego krzywa popytu na kapitały kredytowe (PP *pryw.*, wykres 1) wskazuje, że ogólna wielkość kredytów, na które sektor prywatny zgłasza zapotrzebowanie, spada wraz ze wzrostem stóp oprocentowania,

b) z sektora publicznego, dla którego krzywa popytu na kredyty (PP *publ.*, wykres 1) wskazuje, że ogólna wielkość kredytów, na które sektor ten zgłasza zapotrzebowanie, równa jest deficytowi tego sektora (DSP — kredytowe potrzeby sektora publicznego), oraz że zapotrzebowanie to kształtuje się niezależnie od wysokości stopy procentowej.

Popyt na kredyty zgłaszany przez całą gospodarkę (PP *og.*, wykres 1) jest sumą dwóch — omówionych wyżej — składników: PP *pryw.* i PP *publ.* Odległość pomiędzy krzywą obrazującą popyt na kapitały kredytowe występujący w całej gospodarce (PP *og.*) a krzywą popytu sektora prywatnego (PP *pryw.*) równa jest rozmiarowi deficytu sektora publicznego DSP i jest niezależna od wysokości stopy procentowej (wykres 1).

Wykres 1

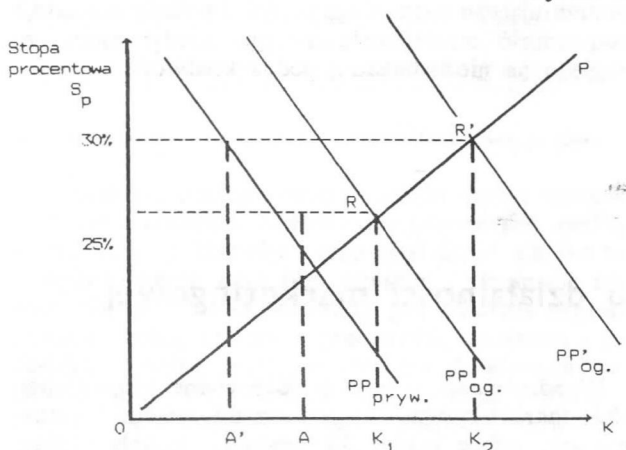
Stopy procentowe kształtowane przez rynek

Jeżeli budżet dla pokrycia swych potrzeb kredytowych będzie korzystać z rynku wewnętrznego i jednocześnie nie będzie miała miejsca ingerencja w kształtowanie się stóp procentowych, a zatem będą one

¹ Por. K. Zabielski: *Przetwarzanie oszczędności w inwestycje krajowe i zagraniczne*. „Bank i Kredyt” 7–8/1992, s. 22–28.

kształtowane przez siły rynkowe, wówczas gospodarka znajdzie się w punkcie równowagi R . W punkcie tym ogólna podaż kredytów równa jest ogólnemu popytowi na nie, hipotetyczny poziom stopy procentowej równy jest 25%, a ogólna wielkość kredytów równa jest odcinkowi OK_1 (wykres 2).

Wykres 2

Przy założonej stopie procentowej na poziomie 25% ogólna wielkość kredytów, na które zgłosi zapotrzebowanie sektor prywatny, równa jest odcinkowi OA (krzywa PP prywatny, wykres 2).

Jeśli założymy wzrost deficytu sektora publicznego do poziomu DSP' ($> DSP$), wówczas krzywa ogólnego popytu na kredyty przesunie się w prawo, do położenia wyznaczonego przez krzywą $PP'og.$ Odległość między krzywą popytu ogólnego $PP'og.$ i krzywą popytu sektora prywatnego na kapitały kredytowe PP prywatny, równa jest odległości DSP' , a zatem wielkości deficytu sektora publicznego. Położenie krzywej PP prywatny, pozostaje nie zmienione (wykres 1).

Nowy punkt równowagi gospodarki znajduje się teraz w miejscu R' , w którym stopa procentowa wynosi 30%, a zatem odnotowany jest jej wzrost z poprzedniego hipoteczny poziomu 25% o 5 punktów procentowych. Jednocześnie następuje wzrost ogólnej podaży kredytów z poziomu OK_1 do poziomu OK_2 (wykres 2).

W nowym punkcie równowagi R' wielkości popytu zgłaszanego przez sektor prywatny i sektor publiczny kształtują się odmiennie niż dotychczas. Popyt ze strony sektora publicznego kształtuje się na poziomie $A'K_2$, natomiast popyt sektora prywatnego zmniejsza się do poziomu OA' (wykres 2). Zmiana ta jest skutkiem różnej wrażliwości tych dwóch sektorów na zmiany poziomu stopy oprocentowania. O ile wzrost tego parametru nie wywołuje spadku popytu sektora publicznego na kredyty, o tyle ten sam wzrost dyktuje zmniejszenie popytu zgłaszanego przez sektor prywatny.

Z wykresu 2 wynika, że im większy jest wzrost deficytu sektora publicznego, tym większy spadek odnotowany zostanie w popycie zgłaszanym przez sektor prywatny. Jest to skutkiem znacznej wrażliwości tego ostatniego na wahania wysokości stopy procentowej.

Jednocześnie w przypadku, w którym stopy procentowe kształtowane są przez siły rynkowe, a zatem nie występuje żadna forma interwencji w system kredytowy, stopa procentowa wzrośnie do punktu, w którym

nastąpi spadek zapotrzebowania na kredyty zgłaszanego przez sektor prywatny do poziomu, gwarantującego pokrycie całości zapotrzebowania sektora publicznego.

Stopy procentowe ustalane administracyjnie

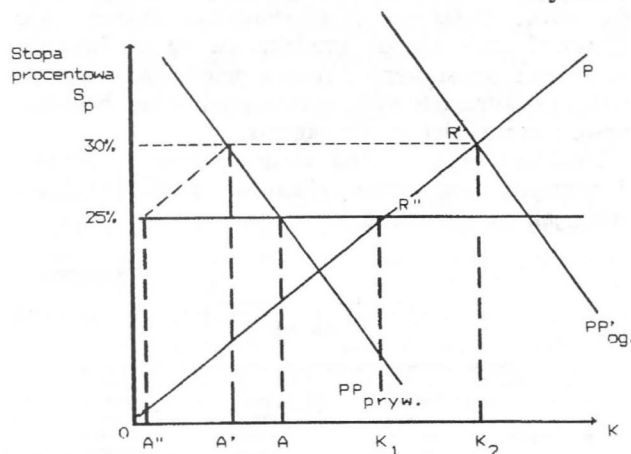
W punkcie tym przeanalizowany zostanie przypadek, w którym stopy procentowe kształtowane są nie w wyniku oddziaływania sił rynkowych, lecz ustalane są administracyjnie przez rząd lub władze monetarne.

Załóżmy, że deficyt sektora publicznego równy jest odległości DSP' . W konsekwencji punkt równowagi znajduje się w punkcie R' , a zatem równowaga osiągnięta jest przy stopie procentowej równej 30%. Z kolei przyjmijmy, że władze monetarne ustanawiają stopę procentową na poziomie 25%.

Jak wynika z danych wykresu 3, całkowita podaż kapitałów kredytowych równa jest odległości OK_1 . Z wielkości tej część OA przeznaczona jest na obsługę zapotrzebowania sektora prywatnego, a reszta — równa odległości AK_1 ($< DSP'$) — kierowana jest do sektora publicznego. W tym przypadku nie jest zatem możliwe pokrycie całości potrzeb sektora publicznego.

Aby możliwe było pokrycie całości potrzeb sektora publicznego konieczna jest określona forma interwencji w system kredytowy, która umożliwiałaby skierowanie części ogólnej podaży kapitałów kredytowych równej odcinkowi $A''K_1$ ($= DSP'$) do sektora publicznego. W tym przypadku jednak możliwości kredytowania sektora prywatnego ograniczone zostają do wielkości wyznaczonej przez odcinek OA'' . Oznacza to, że pozostała część potrzeb kredytowych sektora prywatnego, równa odcinkowi $A''A$, nie może być zaspokojona (wykres 3).

Wykres 3

Uogólniając można stwierdzić, iż możliwości kredytowania sektora prywatnego (OA'') są teraz mniejsze aniżeli w przypadku kształtowania stopy procentowej przez rynek. Powodem jest fakt, że ogólna podaż kapitałów kredytowych, wyznaczona przez odcinek OK_1 , jest teraz mniejsza niż we wcześniejszym przypadku (OK_2). A zatem przy danej wielkości popytu ze strony sektora publicznego (DSP') spadek ogólnej podaży kredytów, w porównaniu z sytuacją zaprezentowaną na wykresie 2, oznacza konieczność zmniejszenia zasięgu kredytowania sektora prywatnego.

Z przeprowadzonej analizy wynika, iż wysokość

stopy procentowej kształtowanej przez siły rynkowe odpowiada punktowi zrównania popytu na kredyty i ich podaży. Przy tej wielkości oprocentowania możliwe jest pokrycie potrzeb kredytowych zarówno sektora prywatnego, którego wrażliwość na wahania poziomu oprocentowania jest znaczna, jak i sektora publicznego, którego zapotrzebowanie równe jest wysokości jego deficytu. Wzrost stopy procentowej wywołany sztucznym popytem sektora publicznego na kredyty powoduje spadek zapotrzebowania zgłaszanego przez sektor prywatny i to do takiego poziomu, który

gwarantuje pokrycie całości zapotrzebowania sektora publicznego. Jednocześnie im większy jest wzrost deficytu sektora publicznego, tym większy spadek odnotowany zostanie w popycie zgłaszanym przez sektor prywatny. Jest to wynikiem wrażliwości tego ostatniego na wahania wysokości stopy procentowej. Jeżeli natomiast stopa procentowa określana jest administracyjnie, wówczas ustalenie jej na poziomie niższym od gwarantującego równowagę popytu i podaży powoduje konieczność zmniejszenia zasięgu kredytowania ze względu na niedostateczną podaż kredytów.

Wojciech GRZEGORCZYK

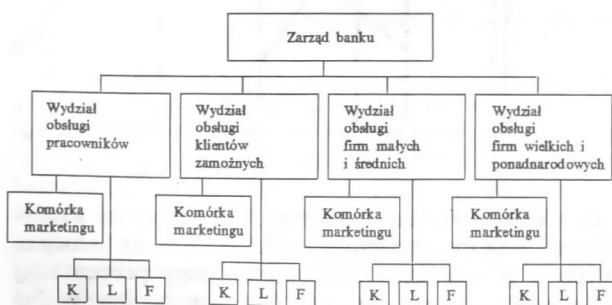
Warianty organizacji banku i jego działalności marketingowej

Bank traktujący potrzeby i wymagania klientów za podstawowy cel swojej działalności musi dostosować strukturę organizacyjną do tych potrzeb i wyodrębnić komórkę organizacyjną, zajmującą się problematyką marketingu. Dodatkowymi czynnikami są tu rozwój oferty produktów bankowych i konkurencja na rynku usług finansowych. W efekcie wytworzyły się różne typy struktury organizacyjnej banku i usytuowania w niej komórki marketingowej¹.

Jedną z nich jest struktura organizacyjna banku według kryterium rynków docelowych (inaczej wyodrębnionych segmentów klientów). Koncepcja ta wynikała przede wszystkim z rosnącego znaczenia klientów indywidualnych — osób fizycznych dla banku jako kredytobiorców i dostarczycieli środków finansowych (lokata i depozytów). Natomiast w grupie klientów — osób prawnych, zwłaszcza przedsiębiorstw, można było zauważyć tendencję do zmniejszania się ich kapitału własnego i powstawanie i rozwój przedsiębiorstw wielkich i ponadnarodowych, stawiających przed bankami nowe i coraz większe wymagania.

Struktura organizacyjna według kryterium rynków docelowych (segmentów klientów) przedstawiać się może jak na schemacie 1.

Schemat 1

K — dział kredytów,
L — dział lokat i oszczędności,
F — dział bieżącej obsługi finansowej.

¹ W. Grzegorzcyk: *Organizacja działalności marketingowej w bankach i jej uwarunkowania*. „Bank i Kredyt” nr 10/1991 oraz W. Grzegorzcyk: *Marketing bankowy*. Warszawa 1992 Wydawnictwo „Zarządzanie i Bankowość”, s. 62–66.

Wyodrębnione tu zostały jednorodne grupy klientów, charakteryzujące się podobnymi cechami i wymaganiami wobec banku. Utworzono wydziały obsługi następujących klientów: pracobiorców, klientów indywidualnych zamożnych, małych i średnich przedsiębiorstw, przedsiębiorstw wielkich i ponadnarodowych. Należy podkreślić, że podział na różne grupy klientów jest indywidualną sprawą każdego banku i wynika z liczby obsługiwanych klientów.

Główną zaletą przedstawionej struktury jest możliwość skrócenia przepływu informacji o potrzebach i wymaganiach klientów i szybkie podejmowanie decyzji w odniesieniu do poszczególnych segmentów rynku. Istotne znaczenie ma także możliwość kompleksowego zaoferowania usług wyodrębnionym grupom klientów i ich realizacja w jednym wydziale.

W powyższej strukturze organizacyjnej komórka marketingowa jest komórką sztabową podporządkowaną kierownikom poszczególnych wydziałów. Do jej zadań należy zbieranie i opracowywanie informacji rynkowych, ich analiza oraz przygotowanie programu marketing-mix dla określonych segmentów klientów, podporządkowanego ogólnemu celowi banku. Ewentualną wadą przedstawionej struktury organizacyjnej jest konieczność dysponowania przez bank dużą liczbą wysoko kwalifikowanych pracowników w każdym z wydziałów, wykonujących często te same lub podobne zadania (np. obsługa rynku nieruchomości zarówno w wydziale klientów zamożnych, jak i dużych firm).

Kolejną strukturą organizacyjną spotykaną w bankach jest struktura wg kryterium produktów (schemat 2).

Wyodrębnione tu zostały wydziały według świadczonej przez bank usług. W ramach tych wydziałów utworzone zostały komórki organizacyjne i stanowiska pracy dla poszczególnych produktów bankowych. Za określone grupy produktów odpowiada tzw. *product manager* (zarządzający produktem), któremu również podlega komórka marketingowa. Jej zadaniem, jako komórki sztabowej, jest przygotowanie i kontrola realizacji programu marketing-mix w odniesieniu do produktu lub grupy produktów bankowych.

Powyższa struktura organizacyjna może być przyjęta wówczas, gdy bank oferuje wiele różnych grup produktów, które wymagają odmiennych strategii marketingowych.